

Wat doe jij?

Geef kindermishandeling geen toekomst

Vermoed
je **kinder-
mishandeling?**

Zo helpt de
meldcode

Wat doe je bij
**grensoverschrijdend
gedrag?**

Presentator
Taarten van
Abel:
**‘Ik ben er
voor het
kind, dat
moet ruimte
krijgen.’**

Bekijk de online
versie van dit
magazine op
[www.augeo.nl/
watdoejij](http://www.augeo.nl/watdoejij)

VOORWOORD

'JONGE KINDEREN VERZORGEN IS ZO'N BELANGRIJK VAK'

In ons eerste levensjaar verdubbelt de omvang van ons brein. De hersenen van een baby maken elke seconde zevenhonderd nieuwe zenuwverbindingen. Zo snel slimmer worden lukt ons op latere leeftijd nooit meer!

Helemaal vanzelf gaat die verdubbeling niet. Er is een warme, veilige en stimulerende omgeving voor nodig. Een omgeving waarin een baby en verzorger bijvoorbeeld uitgebreid met elkaar 'brabbelen'. Ze stemmen hun geluiden en gebaren afwisselend op elkaar af. In een razend tempo wordt het brein gestimuleerd waardoor het groeit. Goed contact tussen een vaste verzorger en de baby is dus superbelangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Juist ook in de kinderopvang.

In Nederland kijken we vooral met een economische blik naar de kinderopvang. Het mag allemaal niet te veel kosten. Daarnaast vinden we dat ouders, vooral vaders, na een bevalling maar snel weer aan het werk moeten. Of dat nu de beste omgeving is om die hersens te laten groeien, is op zijn minst twijfelachtig...

Er is ook nog een andere kant. Die hersenverdubbeling is een kwetsbaar proces. Want als een baby door verwaarlozing of mishandeling die noodzakelijke warme contacten mist, worden zijn hersenen letterlijk kleiner. Het kwetsbare babybrein raakt als het ware vergiftigd met schadelijke stresshormonen.

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt daarom van kinderopvangmedewerkers en gastouders om op te letten of de ontwikkeling van kinderen door mishandeling, misbruik of verwaarlozing bedreigd wordt. Soms merk je dat aan kinderen zelf. Bijvoorbeeld aan opvallende verwondingen of lichamelijke klachten door een slechte verzorging. Vaker komt het voor dat je je zorgen maakt door dingen die je bij ouders opmerkt, bijvoorbeeld een voortdurende zware alcohollucht. Met de meldcode leer je om stapsgewijs met dit soort signalen aan de slag te gaan en niet af te wachten. Het doel van de meldcode is om hulp te organiseren wanneer de veiligheid of ontwikkeling van kinderen wordt bedreigd. Soms is daarbij een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk, soms ook niet. De meldcode kan helpen bij de afweging hiervan.

Geen gemakkelijk kost voor de kinderopvangwerker. Hopelijk helpt dit magazine je er een handje bij!

Mariëlle Dekker

Directeur Augeo Foundation

INHOUD

BLAUWE
PLEKKEN
OP DE ZIEL

5

SIEMON DE JONG:
'MAAK HET
GEZELLIG EN
GEBRUIK JE
CREATIVITEIT'

18

- 4 Feiten en cijfers over kindermishandeling
- 11 Column: weten, voelen en intuïtie in de gastouderopvang
- 14 Wat doe je bij grensoverschrijdend gedrag door een collega?
- 16 Column: grensoverschrijdend gedrag bij kinderen
- 17 Signalen uit de praktijk: bso
- 22 8 vragen over Veilig Thuis
- 26 Werkvorm voor in het team
- 27 Signalen uit de praktijk: gastouder

VERMOED JE
KINDERMISHANDELING?
ZO HELPT DE MELDCODE

8

ZIE IK EEN
MISHANDELD
KIND OVER
HET HOOFD?
6 TIPS

24

- 28 Interview met Gjalt Jellesma: 'Besef hoe belangrijk je vak is'
- 32 Leren over de meldcode
- 34 Signalen uit de praktijk: kinderopvang
- 35 10 tips voor een goed gesprek met ouders

12

IEDEREEN
DACHT
'IK DUMP
HET WEL
BIJ
CHARLIE'

WEES EEN HELD VOOR
EEN KIND, GEBRUIK
DE DRIE S'EN

30

Kindermishandeling

FEITEN EN CIJFERS

Jaarlijks zijn bijna
119.000
kinderen (0-18 jaar)
slachtoffer van
kindermishandeling.

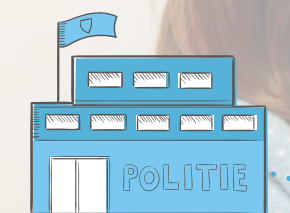
DAT IS RUIM **3%** VAN ALLE
KINDEREN IN NEDERLAND

Dit betekent dat
gemiddeld
1 op 30
kinderen
slachtoffer is.

Bij onderzoek onder
scholieren uit
groep 7 en 8 geeft

26,7%
van de kinderen aan één
of meerdere vormen van
kindermishandeling te
hebben ervaren.

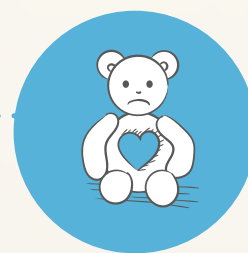
Van het aantal
meldingen van huiselijk
geweld is

NAAR SCHATTING WONEN
60.000 KINDEREN
IN EEN GEZIN WAAR
SPRAKE IS VAN HUISELIJK
GEWELD. HIERVAN ZIJN
25.000 KINDEREN
DAADWERKELIJK
AANWEZIG BIJ
INCIDENTEN VAN
HUISELIJK GEWELD.

36%
emotionele
verwaarlozing

24%
fysieke verwaarlozing

4%
seksueel misbruik

18%
fysieke mishandeling

Blauwe plekken op de ziel

Emotionele verwaarlozing is de vorm van kindermishandeling die het meest voorkomt. Hoog tijd dat er meer aandacht voor komt, want de schade op de lange termijn is nog groter dan bij fysieke mishandeling.

Auteur: Ditty Eimers

Dit artikel is een verkorte versie van het eerder verschenen artikel in Augeo magazine, december 2012: www.augeomagazine.nl

Jolande Schoonenberg, vertrouwensarts bij Veilig Thuis, komt ze regelmatig tegen: baby's die de hele dag in hun wiegje liggen, peuters met wie nooit wordt gespeeld of geknuffeld, kinderen die compleet worden genegeerd door hun ouders. 'Emotionele verwaarlozing is misschien wel de ernstigste vorm van kindermishandeling', zegt ze. 'Je ziet de littekens niet aan de buitenkant, maar ze zijn er wel degelijk. En de kans is groot dat ze niet meer genezen als je niet tijdig ingrijpt.'

Geen genegenheid

Emotionele verwaarlozing is iets anders dan emotionele mishandeling. Bij emotionele mishandeling worden kinderen uitgescholden en vernederd. Bij emotionele verwaarlozing gaat het vaak juist om dingen die ouders níet doen: ze geven een kind geen aandacht, liefde, emotionele steun en bevestiging. Of hun gedrag is heel onvoorspelbaar, het ene moment lief, het andere moment afwijzend, waardoor een kind geen veiligheid voelt.

We denken bij kindermishandeling haast direct aan slaan en schoppen. Maar emotionele verwaarlozing komt het meest voor in Nederland, blijkt uit landelijk onderzoek.

Verborgen leed

Bij ruim een derde van de slachtoffers van kindermishandeling is sprake van emotionele verwaarlozing. Toch is het van alle vormen van kindermishandeling de minst onderzochte. 'Zulk onderzoek is lastig', zegt hoogleraar stressgerelateerde psychopathologie Bernet Elzinga van de Universiteit Leiden. 'Het gaat over verborgen leed, over dingen die niet gebeuren.'

Hoog tijd dat wetenschappers en hulpverleners daar meer oog voor krijgen, vindt Elzinga. 'Want juist emotionele verwaarlozing kan ernstige, langdurige schade opleveren.' Uit onderzoek van Elzinga en haar Leidse collega's blijkt namelijk dat er een sterk verband is tussen emotionele verwaarlozing en depressieve en angststoornissen op latere leeftijd.

Depressies en angsten

Dat kindermishandeling de kans op depressies en angsten vergroot, was al bekend. De Leidse onderzoekers ontdekten dat die kans door emotionele verwaarlozing het grootst is. Veel groter dan bij fysiek geweld en seksueel misbruik.

Dat komt waarschijnlijk door veranderingen in het brein: door emotionele verwaarlozing is het hersengebied dat belangrijk is bij het omgaan met stress kleiner. De hersenen van mensen die in hun jeugd emotioneel zijn verwaarloosd reageren sneller op gevaar, waardoor ze zich eerder bang voelen.

Ontwikkeling van de hersenen

Uit hersenonderzoek komen we steeds meer te weten over hoe belangrijk de eerste jaren van een kind zijn: in interactie met zijn ouders en andere betrouwbare volwassenen ontwikkelen de hersenen zich en worden belangrijke verbindingen gelegd.

Bij dieronderzoek zijn de gevolgen van geen liefde en aandacht al overtuigend aangetoond: de hersenen van ratjes en apen die niet door hun moeder gekoesterd werden, ontwikkelden zich abnormaal.

Foto's van de hersenen van emotioneel verwaarloosde kinderen laten soortgelijke afwijkingen zien: hun brein is kleiner en ziet eruit als de doorsnede van een klokhuis, met veel zwart. Dat duidt op ontbrekende verbindingen in de hersenen.

Welke signalen?

Hoe kun je emotionele verwaarlozing herkennen? Het is aan de buitenkant vaak niet direct te zien, maar er zijn vaak wel allerlei signalen. 'Als je een baby ziet die overdag de wieg niet uitkomt, moeten de alarmbellen direct gaan rinkelen,' zegt Schoonenberg. 'Hetzelfde geldt voor kinderen met wie zelden wordt gespeeld of geknuffeld.'

Soms is aan het gedrag iets te zien: hele jonge kinderen die constant angstig om zich heen kijken, heel veel huilen of juist heel stil zijn en nergens op reageren. Schoonenberg: 'Ook bij allemansvriendjes die direct bij een vreemde op schoot kruipen moet je alert zijn.'

Ze lijken onkwetsbaar

Bij oudere kinderen kunnen teruggetrokken gedrag, somberheid en onzekerheid aanwijzingen zijn. Dat geldt ook voor agressief of overactief gedrag. Maar het lastige is dat kinderen ook een hele tijd onkwetsbaar kunnen lijken. 'Kijk ook altijd naar het gedrag van de ouders', zegt Schoonenberg. 'Ouders die hun kind op de crèche of op school nauwelijks aandacht geven, doen dat thuis vaak ook niet.'

Daarbij is het goed om te weten dat emotionele verwaarlozing vaak niet op zichzelf staat. 'Kinderen die ermee te maken hebben, zijn vaak ook slachtoffer van lichamelijke verwaarlozing of huiselijk geweld. Daarom gaat Veilig Thuis bij dergelijke meldingen altijd na of er niet ook sprake is van emotionele verwaarlozing.

Vermoedens ook melden

Schoonenberg zou graag zien dat emotionele verwaarlozing eerder wordt gemeld. 'Veel mensen kijken het eerst een tijdje aan. Sommigen denken dat ze pas kunnen melden als een kind problemen heeft. Maar vermoedens van emotionele verwaarlozing zijn voor ons altijd reden om onderzoek te doen. Ook als je aan het kind niets merkt.'

Eigen carrière

Veruit de meeste ouders die hun kind emotioneel verwaarlozen doen dat niet doelbewust, is de ervaring van Schoonenberg. Heel af en toe krijgt ze een melding over ouders die zo druk zijn met hun eigen carrière, dat aandacht voor hun kind er compleet bij inschiet. 'Wij zien vooral mensen die wanhopig zijn. Ze willen wel beter met hun kind omgaan, maar kunnen het niet.'

Kenmerkend is dat de ouders totaal in beslag worden genomen door hun eigen problemen: vaak zijn ze verslaafd, zwakbegaafd of ernstig depressief. Ook grote financiële zorgen, een echtscheiding of overlijden van een belangrijke steunpilaar kunnen zorgen dat een kind uit beeld raakt. 'Vaak voelen die ouders zelf ook: dit gaat niet goed.'

Dolblij met hulp

Schoonenberg merkt dat deze ouders zich makkelijker laten helpen dan ouders die hun kind mishandelen. 'De meesten zijn dolblij als ze hulp krijgen. Als je maar niet met een beschuldigende vinger wijst.' In extreme gevallen kan emotionele verwaarlozing tot een uithuisplaatsing leiden. Maar Veilig Thuis probeert altijd eerst of opvoedondersteuning uitkomst kan bieden. Ook gaan de medewerkers op zoek naar mensen in de omgeving die wel een band met het kind kunnen opbouwen: een oom, een buurvrouw, een leerkracht.

Leerkrachten en kinderdagverblijven

Daarnaast kunnen kinderdagverblijven en het onderwijs ook veel betekenen. Elzinga: 'Organiseer ouderavonden over de gevolgen van emotionele verwaarlozing. Zo maak je ouders alert op het belang van liefde en aandacht.' Professionals die met kinderen werken, moeten zich goed realiseren hoe waardevol het voor verwaarloosde kinderen is dat er iemand anders is die liefdevol met hen omgaat.

Elzinga: 'Steun van de omgeving is een van de belangrijkste beschermende factoren tegen emotionele verwaarlozing. Eén juf of meester met wie een kind een band kan opbouwen, kan al een aanzienlijk verschil maken.'

Vermoed je kindermishandeling?

Zo helpt de meldcode

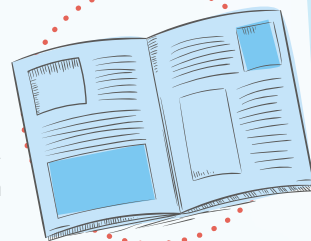
Auteur: Edith Geurts

Stel: je maakt je zorgen om een kind uit jouw groep. Je vermoedt dat het thuis in de knel zit. De meldcode kindermishandeling helpt jou als pedagogisch medewerker om zorgvuldig te handelen.

Iedereen die met kinderen en volwassenen werkt, moet bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld de vijf stappen van de meldcode doorlopen:

Stap 1 In kaart brengen van signalen

De meldcode start als je een 'niet-pluis'-gevoel hebt: je ziet of hoort iets waarover je vragen hebt of waar je je zorgen over maakt. In stap 1 breng je alle signalen in kaart. Je legt de zorgen bij voorkeur direct voor aan de ouders: misschien kunnen zij de zorgen wegnemen omdat er een goede verklaring voor is.

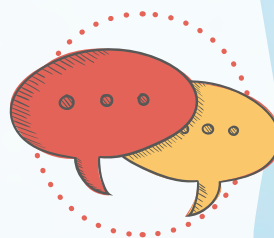

Leg alle signalen die een vermoeden van kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten vast in het kinddossier. Leg ook in het dossier vast hoe ouders reageerden op je zorgen.

Stap 2 Advies vragen aan een deskundige collega of Veilig Thuis

Een belangrijke boodschap van de meldcode is: doe het niet alleen! Als pedagogisch medewerker bespreek je je signalen met de aandachtsfunctionaris. Dit is de medewerker binnen jouw organisatie die specifieke deskundigheid heeft over kindermishandeling. Zorg dat je weet wie dat is.

Weet dat je altijd advies mag vragen aan Veilig Thuis (gratis 24/7 0800-2000). Daarbij noem je de naam van het kind niet.

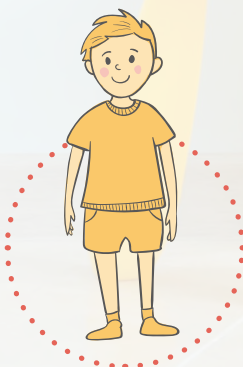

Stap 3 Gesprek met de ouder (en indien mogelijk met het kind)

Vervolgens bespreek je de zorgen met de ouders en als dat mogelijk is met het kind. Meestal doet de aandachtsfunctionaris dat, het liefst samen met jou als pedagogisch medewerker. Zeker als jij die signalen hebt opgevangen en de ouders daar al naar gevraagd hebt.

Het doel van dit gesprek is het bespreken van de zorgen, samen zoeken naar oplossingen en afspraken maken over het vervolg. Maak na afloop een verslag met de gemaakte afspraken. Tips over praten met ouders lees je verderop in dit magazine.

Om dit gesprek voor te bereiden kun je ook Veilig Thuis om advies vragen.

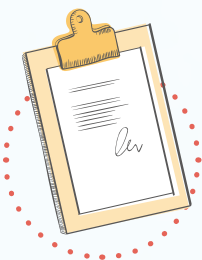

Stap 4 Wegen van het geweld

De aandachtsfunctionaris weegt in samenspraak met de pedagogisch medewerker alle verzamelde informatie: de signalen, het (extern) ingewonnen advies en het gesprek met de ouders en eventueel het kind. Als de zorgen zijn weggenomen, sluit je de meldcode af en leg je dat ook vast in het dossier.

Als de zorgen blijven bestaan, ga je na of er sprake is van acute of structurele onveiligheid. Acute onveiligheid is bijvoorbeeld geweld met een wapen of tijdens de zwangerschap. We spreken over structurele onveiligheid als een kind bijvoorbeeld opgroeit bij ouders met ernstige verslavings- of psychische problemen.

Stap 5 Beslissen: is melden noodzakelijk? Is hulp ook mogelijk?

In stap 5 stel je twee vragen. Ten eerste: is melden noodzakelijk? En daarna: is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?

Als het antwoord op de eerste vraag 'ja' is, bespreek je samen met Veilig Thuis of de kinderopvang passende hulp kan bieden of organiseren. Als het antwoord op de vraag of melden nodig is 'nee' is, maak je die afweging zelfstandig. Om te beoordelen of passende hulp mogelijk is, stel je jezelf de volgende drie vragen:

1. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of te organiseren?
2. Werken betrokken gezinsleden mee?
3. Leidt de hulp tot veiligheid en een verbeterde situatie voor alle gezinsleden?

Als je een van de vragen met 'nee' beantwoordt, dan doe je alsnog een melding bij Veilig Thuis.

Veilig Thuis beoordeelt na een melding de veiligheid in een gezin, kan een onderzoek starten en organiseert hulp als dat nodig is. Veilig Thuis houdt de kinderopvang op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die zij neemt.

Ondersteunen en beschermen

Maar jouw rol stopt niet na een melding bij Veilig Thuis en/of als er hulpverlening is ingeschakeld. Jij kunt als pedagogisch medewerker het kind een fijne en veilige plek bieden op de groep. Daarnaast is het belangrijk dat je bij nieuwe signalen of blijvende zorgen opnieuw de stappen van de meldcode doorloopt. Alleen dan kan mishandeling en verwaarlozing blijvend stoppen.

Een casus

Pedagogisch medewerker Lisa vertelt dat de moeder van Daan (3) vaak bij het brengen met een mobiele telefoon aan haar oor binnenkomt. Ze duwt haar zoon bijna naar binnen en snauwt tegen hem als hij zijn jas en tas in haar ogen niet snel genoeg ophangt. Als Daan zijn moeder wil uitzwaaien kijkt ze bijna nooit achterom, ze rent alweer naar de auto. Ook komt ze Daan vaak net na sluitingstijd ophalen. Lisa heeft haar daar een paar keer op aangesproken, maar zij wimpelt dat af met excuses over uitgelopen vergaderingen en files. Daan heeft wel nieuwe kleren, maar ziet er verder vaak onverzorgd uit: ongekamde haren, chocoladepasta nog om zijn mond, kruimels in zijn haren. Daan is erg aanhankelijk naar Lisa, maar verder zijn er geen bijzonderheden in zijn gedrag.

Lisa start de meldcode en brengt de signalen in kaart (stap 1). Ze bespreekt de signalen uit het gedrag van de moeder en het uiterlijk van Daan met aandachtsfunctionaris Josette (stap 2). Josette vindt de signalen ook zorgelijk en stelt voor om samen met Lisa beide ouders uit te nodigen voor een gesprek (stap 3).

De vader en moeder van Daan komen een week later op het afgesproken tijdstip. Lisa vertelt wat haar opvalt aan de manier waarop de moeder Daan bij de opvang achterlaat en aan het uiterlijk van Daan. Ze vertelt daarbij dat zij zich daar zorgen over maakt: ze heeft het gevoel dat Daan meer aandacht nodig heeft, in ieder geval bij het halen en brengen. De moeder probeert de zorgen weer weg te wuiven, maar de vader zegt het te snappen: zijn vrouw heeft net promotie gemaakt en probeert zo goed haar best te doen dat Daan daar de dupe van lijkt te worden. De vader geeft aan dat ze samen een andere oplossing moeten verzinnen voor het brengen en halen van Daan.

De moeder sputtert nog wat tegen, maar geeft dan toe: zo kan het niet en ze kunnen vast iets regelen om ervoor te zorgen dat Daan met meer aandacht gebracht en gehaald wordt door één van beide ouders. Al pratend komen ze tot de conclusie dat het in de werkschema's van de ouders het best past als de vader Daan 's ochtends brengt en de moeder hem 's avonds weer ophaalt. Ze spreken af dat een maand te proberen en samen te kijken of dat ook voor Daan een goede oplossing is.

In stap 4 wegen Josette en Lisa het geweld. De vraag 'Zijn de zorgen weggenomen?' kunnen ze nog niet volmondig beantwoorden, omdat ze nog niet weten of de oplossing ook werkt. Vervolgens vragen ze zich af of ze acute of structurele onveiligheid vermoeden. Daarvan lijkt geen sprake te zijn. In stap 5 beslissen zij daarom dat het niet noodzakelijk is om een melding te doen.

En het lijkt erop dat zij in staat zijn om zelf de passende hulp te bieden: namelijk het gezamenlijk zoeken van een oplossing voor het met aandacht halen en brengen van Daan. Als dat in dit gesprek niet gelukt was of als Lisa en Josette eraan twijfelden dat de ouders dit goed samen konden bespreken, hadden zij de ouders geadviseerd om contact op te nemen met het Centrum voor Jeugd en Gezin om met hen mee te denken.

Na een maand volgt een vervolgesprek. Het nieuwe haal- en brengschema is goed haalbaar en bevalt alle partijen. Ook Daan vindt het fijn dat zowel mama als papa op de opvang komen. Josette en Lisa sluiten nu de meldcode af.

De moeder probeert de zorgen weer weg te wuiven, maar de vader zegt het te snappen

Meldcode App

Altijd de stappen van de meldcode bij de hand hebben? Download de Meldcode App voor kinderopvang.

Gastouderopvang: weten, voelen, en intuïtie

De cijfers liegen er niet om. Tussen de 90.000 en 127.000 kinderen zijn jaarlijks slachtoffer van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat is één op de dertig kinderen. Toch wordt het grootste deel van de gevallen over het hoofd gezien. Het is ook niet makkelijk om signalen te herkennen. Signaleren is een kwestie van weten, voelen en intuïtie.

Gelukkig is er ook in de gastouderopvang groeiende aandacht voor het onderwerp kindermishandeling. Er wordt hard gewerkt aan het (bij)scholen van de aandachtsfunctionaris binnen het gastouderbureau die vervolgens de gastouders weer bijschoolt en ondersteunt bij zorgen over gastkinderen.

Ondanks de lichte groei van het aantal meldingen door het nieuwe afwegingskader, blijft het aantal meldingen - statistisch gezien - laag. Drie procent van de kinderen heeft te maken met kindermishandeling. **Reken je even uit hoeveel van deze kinderen er bij jou in de opvang zitten? Zie je ze?** Of stoei je nog met 'handelingsverlegenheid' of andere knelpunten die maken dat de zorgen niet gedeeld of aangepakt worden?

De Meldcode Kindermishandeling is geen papieren document dat in de kast staat. Het is een houding die je als professional hebt. Als gastouder weet je waar je taak ligt en hoe die bij zorgen opgepakt wordt in nauwe samenwerking met de aandachtsfunctionaris van het gastouderbureau. Aan de kennis wordt hard gewerkt en we zien steeds meer gastouders en gastouderbureaus die de juiste houding hebben, maar er valt nog veel te winnen. Want in de gastouderopvang worden veel jonge kinderen opgevangen.

KennisNetwerk GastouderOpvang blijft, samen met andere bevoegen partijen, hard werken aan het vergroten van het weten, maar ook het voelen en de intuïtie. Werken aan het creëren van bewustwording bij ouders en bij elkaar over zorgen rondom het welbevinden en de veiligheid van een kind.

‘Iedereen dacht: ik dump het wel bij Charlie’

Charlie (25) groeide op tussen ruziënde ouders. Vanaf haar zesde was ze altijd aan het bemiddelen en raakte ze uiteindelijk zichzelf kwijt. ‘Vrienden en familie hadden aan de bel moeten trekken.’

Auteur: Annette Wiesman

Dit artikel is eerder verschenen in Augeo magazine, september 2016: www.augeomagazine.nl

Charlie is een gefingeerde naam

De persoon op de foto is een model

‘Ik ben opgegroeid in een gezin waar doorlopend spanning heerste en ruzie werd gemaakt. Het was constant oorlog. Vanaf mijn zesde was ik tussen mijn ouders aan het bemiddelen, ook voor mijn broertje. Hij heeft PDD-NOS/ADD, een aandachtsstoornis, waardoor hij nogal in zichzelf gekeerd is.

In de weekends nam ik hem onder mijn hoede, omdat onze ouders weinig tijd voor ons hadden. Pas op mijn achttiende, tijdens mijn eindexamen, gingen ze scheiden. Mijn moeder heeft een laag zelfbeeld en mijn vader kan heel manipulatief zijn. Het werd een heel nare vechtscheiding.’

Gepest

‘Tijdens mijn schoolcarrière kleurde ik binnen de lijntjes en haalde ik goede cijfers. Wel had ik allerlei stressklachten zoals rugpijn en hoofdpijn, ik was vaak ziek. Maar leeftijdgenoten begrijpen natuurlijk niet waar dat vandaan komt. Ik werd veel gepest. Wat het nog erger maakte, was dat mijn familie me ook aansprak op het gedrag van mijn vader en moeder. Mijn moeder hilde uit bij haar ouders, en die betrokken mij er dan weer bij. Iedereen dacht: ik dump het wel bij Charlie.

Ik dacht altijd: als mijn broertje maar gelukkig is. Ook al was ik zelf doodongelukkig. Als je je hele leven verantwoordelijk bent voor anderen, weet je na een tijdje niet meer wie je bent en wat je wilt. Ik had veel moeite met grenzen stellen. In al mijn vriendschappen en relaties ging het erom hoe ik de ander kon helpen. Ik ging aandacht zoeken bij de verkeerde mensen, ook seksueel. Daardoor heb ik lang moeite gehad met jongens, het lukte me niet om met iemand een band aan te gaan.’

Yoga en meditatie

‘Drie keer heb ik een burn-out gehad. De eerste was tijdens mijn eindexamen. Kortgeleden belandde ik er weer in, niet lang nadat ik iets akeligs had meegemaakt en probeerde door te studeren alsof er niets was gebeurd. Ik had al langer paniekaanvallen en gedachten over suïcide. Na deze laatste ervaring besloot ik: nu is het genoeg. Ik ben in traumatherapie gegaan voor wat er in mijn jeugd allemaal gebeurd is.

Vrienden die gebruik van me maakten, heb ik geschrapt. Wat mij nu helpt is yoga en meditatie. En mijn vriend: eindelijk heb ik iemand gevonden met wie ik een volwaardige relatie kan hebben.

Vanaf het begin waarschuwde ik hem dat ik nogal wat issues had. Hij zei:

**Hij zei:
“Kom maar op,
ik vind jou een leuke
meid.” Mooi hoe één
iemand al zoveel
verschil kan
maken.**

“Kom maar op, ik vind jou een leuke meid.” Mooi hoe één iemand al zoveel verschil kan maken. Hoewel ik verbaal altijd zelfbewust ben geweest, ben ik tegelijkertijd onzeker en heb ik verlatingsangst. Gelukkig kunnen we daar goed over praten.’

Oplossing

‘Ik volg een master forensische psychologie en werk met kinderen met een beperking. Straks begin ik aan mijn stage in de jeugdbescherming. Ik wilde al heel jong gezinshulp worden. Dat ligt in het verlengde van mijn jeugdervaringen. Ik wil deel uitmaken van de oplossing, mensen helpen. Kinderen moeten in een veilige omgeving onbezorgd kunnen opgroeien.

Terugkijkend denk ik dat vrienden en familie bij mijn ouders aan de bel hadden moeten trekken. Zij hadden moeten zeggen: “Desnoods ga ik met jou mee om hulp te zoeken.” Maar op ons gezin werd alleen maar gevit. Voor leerkrachten was het moeilijk om te zien dat er iets mis was, omdat mijn prestaties goed waren. Hulpverleners hebben we nooit gehad.

Mijn ouders zijn helemaal geen slechte mensen, en zolang ze niet samen zijn, zijn ze de liefste ter wereld. Daarom adviseer ik kennissen en familieleden om niet bang te zijn ouders aan te spreken als die hun kinderen op de een of andere manier verwaarlozen. Zolang je niet met een beschuldigende vinger wijst, willen mensen er best over praten.’

**ALS PM-ER KAN JIJ
HET VERSCHIL MAKEN!**

Grensoverschrijdend gedrag door een collega?

Knuffelen, een potje stoeien, een arm om een kind heen slaan als het verdrietig is. Voorbeelden van lichamelijk contact dat je als pedagogisch medewerker dagelijks hebt met kinderen. Soms gaat gedrag van een collega over de grenzen van een kind. Wat kun je dan het beste doen?

Auteur: Edith Geurts

Je kunt het misschien niet geloven, maar ook medewerkers uit de kinderopvang gaan weleens over de grenzen van kinderen. Per ongeluk óf met opzet. Waar de grens ligt, is niet altijd heel duidelijk. Voorop staat: als een kind gedrag niet prettig of bedreigend vindt, dan noemen we dat grensoverschrijdend gedrag.

Vreemd gevoel

Als iemand een kind een klap geeft of uitscheldt, dan is overduidelijk dat diegene over de grens gaat. Helaas gaat het vaker om gedrag dat niet zo opvalt. Dan zie of voel je wel dat er iets niet klopt, maar je kunt er niet precies je vinger op leggen. Dat was bijvoorbeeld het geval bij Robert M., de oppas en pedagogisch medewerker die bloemetjes tekende op de buik van kinderen. Achteraf bleek dat meerdere collega's dat wel eens hadden gezien en er een vreemd gevoel bij hadden. Maar ze deden er niets mee.

Kleine overschrijdingen

Gedrag hoeft niet ernstig of opvallend te zijn om toch een grens over te gaan. Vaker gaat het om kleine overschrijdingen. Voorbeelden bij jonge kinderen (0-4 jaar) zijn het langer vasthouden dan het kind prettig vindt of hem/haar steeds een gekke naam geven. Voorbeelden bij oudere kinderen (4-12 jaar) zijn een arm om hen heen slaan terwijl ze dat niet willen of seksueel getinte grapjes maken. Het is belangrijk dat je juist die kleine overschrijdingen ook signaleert en je collega daarop aanspreekt. Zeker omdat kinderen niet altijd zelf in staat zijn aan te geven dat zij het gedrag onprettig of ongewenst vinden.

Redenen om niets te doen

Dat je niet zo snel in actie komt bij zo'n 'niet-pluis-gevoel' is niet zo gek: je kunt bijvoorbeeld twijfelen of je het wel goed ziet of voelt, je kunt bang zijn om een collega vals te beschuldigen, of je weet je niet wat je moet doen als je zoiets ziet of merkt. Voorop staat dat je dat 'er iets niet klopt' serieus neemt. Je kunt aan dat gevoel geen conclusies verbinden, maar het maakt je wel alert op andere signalen. Signalen waar je aan kunt denken zijn:

- Het kind is erg afhankelijk van een bepaalde medewerker.
- Het kind reageert bang of gespannen op de medewerker.
- De medewerker probeert steeds alleen te zijn met het kind.
- De medewerker doet erg zijn of haar best om de aandacht van het kind te krijgen en te houden.
- Er heerst een gespannen sfeer rondom de medewerker.

Collega aanspreken

Als je ziet dat een collega over de grens van een kind gaat, is het belangrijk dat je je collega daarop aanspreekt. Dat doe je op respectvolle manier, door duidelijk te benoemen wat je hebt gezien en te zeggen wat je vervolgens gaat doen. Bijvoorbeeld als je je collega hebt horen schreeuwen tegen Maria, dan kun je zeggen: 'Ik schrok ervan hoe jij tegen Maria schreeuwde. En Maria ook, zag ik. Ik vind dat onze leidinggevende dat moet weten. Ga jij dat zelf vertellen? Ik wil best met je mee. Anders doe ik het zelf.'

Leidinggevende

Als je twijfelt of je jezelf onzeker voelt om je collega aan te spreken, schroom dan niet om de hulp in te schakelen van je leidinggevende. Het is belangrijk dat de betreffende collega aangesproken wordt op zijn of haar gedrag. Dit om te voorkomen dat de onveilige sfeer sterker wordt. Want zo vroeg mogelijk ingrijpen, ook bij lichte vormen van grensoverschrijdend gedrag, helpt groter leed voorkomen.

Schroom
niet om
de hulp in te
schakelen van
je leiding-
gevende.

Strafbare feiten moeten gemeld worden

Als er sprake is van een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een medewerker tegen een kind geldt een meldplicht. Dat houdt in dat de houder van de kinderopvang de situatie moet melden bij de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Daarna wordt besloten of aangifte moet worden gedaan en of er een onderzoek door de politie volgt.

Ken de afspraken in je eigen organisatie

Als jij vermoedt of signaleert dat een collega over de grens van een kind gaat, is het belangrijk dat je weet welke afspraken in jouw organisatie zijn gemaakt. Naast de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld moet elke organisatie een protocol grensoverschrijdend gedrag hebben. Daarin staat wat er onder grensoverschrijdend gedrag wordt verstaan, wat je moet doen als je het signaleert of vermoedt en wat er vervolgens gebeurt. Zo hoef je je niet onzeker te voelen over wat je kunt en moet doen.

Grensoverschrijdend gedrag bij kinderen

COLUMN MARGREET VISSER

Dagelijks word ik gevraagd om deskundig advies. Ik ben klinisch psycholoog en senior onderzoeker bij het Kinder- en Jeugdtraumacentrum van Kenter Jeugdhulp in Haarlem. We bieden hulp aan getraumatiseerde kinderen, jongeren en belangrijke mensen in hun omgeving. Ook ondersteunen we instellingen, zoals scholen, die te maken hebben getraumatiseerde kinderen.

Laatst nog werd ik gebeld door een medewerker van een bso. 'Wij willen graag uw advies. We hebben het overlegd in ons team, maar we kwamen er niet uit. **Het zit zo... er is een melding gedaan bij Veilig Thuis omdat een meisje van vijf bij een ander kind een speelgoedvorkje tussen de billen gestopt had. Nu willen we graag weten of dat gedrag een probleem is?**'

Het hoeft geen signaal te zijn

Ik ben blij dat deze medewerker belt, want er zijn genoeg mensen die zulk gedrag 'ontdekken' noemen. En dat is het in dit geval niet. Het klasgenootje moest zelfs gehecht worden. Tegelijk: het feit dat een kind iets seksueels doet, hoeft geen signaal te zijn dat een kind misbruikt wordt. Maar het is vaak wel de angst die volwassenen erbij hebben.

Kinderen en seksueel gedrag: het is een moeilijke combinatie. Zodra er over seks en kinderen gesproken wordt, lijken mensen hun gezond verstand uit te schakelen. Er rust een taboe op. In de maatschappij wordt er weinig over gepraat. Je hoort ook zelden volwassenen spreken over wat zij vroeger deden aan seksspelletjes. Terwijl het bij de seksuele ontwikkeling van kinderen hoort: het gaat om het ontdekken van het lichaam, om gezonde nieuwsgierigheid, en als het goed is, is het spannend en leuk.

Je moet wel aandacht besteden aan het gedrag. Als een kind in een spelletje grenzen overschrijdt en niet stopt wanneer het een ander kind pijn doet, is dat een signaal. Ook dat hoeft niet direct op misbruik te duiden. Het kan meerdere oorzaken hebben. Bijvoorbeeld een kind dat opgroeit in chaos, onvoldoende leert wat grenzen zijn en slecht zijn gevoelens kan reguleren.

Naspelen

Een kind kan ook naspelen wat het gezien heeft. Het was bij een vriendje op bezoek en zag een ouder porno kijken. De gezichtsuitdrukking van mensen die een orgasme krijgen, kan

voor kinderen erg beangstigend zijn. Het kind vond het eng en speelt het na met een ander kind. Dat is schadelijk, maar van een andere orde dan stelselmatig seksueel misbruik. Maar het gedrag heeft wel aandacht nodig!

Ouders betrekken

Wat doe je dan als pedagogisch medewerker? Stel je eens voor dat het je eigen kind betreft? Dan ben je toch ook blij dat je dit van een pedagogisch medewerker of leerkracht hoort! Dan kun je tenminste met de ouders van het vriendje gaan praten, of je kind niet meer met dat vriendje laten spelen. Ga altijd met ouders in gesprek adviseer ik dan ook, en volgens de meldcode moet dit ook.

Laat signalen niet opstapelen, wacht niet omdat je denkt dat je het zeker moet weten. Bijvoorbeeld: 'Je kind viel tijdens het spelen bijna in slaap. Was er gisteravond iets bijzonders?' Als je dan gekke antwoorden krijgt, bespreek je het in je team en kun je in een volgend gesprek met de ouder aangeven dat je je als kinderopvang zorgen maakt en je vermoeden melden bij Veilig Thuis. Als je signalen laat opstapelen, wordt een ouder pas laat betrokken en kan hij defensief reageren. Terwijl er misschien iets speelt, waarbij een ouder eigenlijk best wel hulp zou willen.

Gezonde boodschap

Seksuele ontwikkeling zou meer besproken mogen worden. Normaler mogen zijn. Net zoals gezond eten, hoort een gezonde seksuele ontwikkeling er ook bij. En daar kan ook de kinderopvang een rol in spelen.

Het gaat mij om de 'gezonde boodschap'. Ieder kind speelt wel eens doktertje. De boodschap is dan: dat doe je alleen met kinderen die dat ook willen. En: je stopt geen kralen in je neus of oren, dus ook niet in andere plekken, zoals een vagina of anus. Maar ook: je lijf kan prettig zijn, dat mag je ontdekken. En: je lijf is van jou, daar mag niemand zomaar aankomen.

Therapie en begeleiding

En het vijfjarig meisje? Ze is in therapie geweest en haar ouders hebben ouderbegeleiding gehad. Ze hebben als gezin geleerd hoe om te gaan met bloot, knuffelen, aanraken, je lijf, verzorging, seksuele ontwikkeling en meer algemene zaken. Soms apart en soms ouders en kinderen (met nog een broertje) samen. Het gaat goed met ze.

bs

Irma Janssen, pedagogisch specialist op de bso van Sinne Kinderopvang in Leeuwarden. Wat doet zij wanneer er signalen zijn dat het niet goed gaat met een kind?

Auteur: Annette Wiesman

‘Neem ouders mee in alle stappen van het pedagogisch proces’

DE SITUATIE:

Een kind van acht op de bso heeft door een val een kapotte broek. Hij moet huilen en vertelt angstig dat zijn moeder hem altijd slaat als zijn kleren kapot zijn.

IRMA JANSSEN:

‘Voor een situatie als deze zou ik ons afwegingskader en stappenplan erbij pakken. Volgens de eerste stap breng je de eventuele signalen in kaart en leg je ze vast. Als collega-pedagogisch medewerkers zoiets meemaken, komen ze ook naar mij toe. Ik bespreek die signalen vervolgens met de manager. Omdat het kind in paniek is en het heeft over slaan, zou dit verhaal kunnen wijzen op acute of structurele onveiligheid. Ik ga op onderzoek uit en verzamel informatie over de jongen bij mijn collega’s. Als de geluiden die ik van anderen hoor mijn zorgen niet wegnemen, zou ik Veilig Thuis bellen voor advies.

Vervolgens zou ik met de ouders gaan praten. Het kan zijn dat het kind het verhaal niet helemaal goed verteld heeft. Of de ouders blijken graag te willen praten over wat er thuis niet goed gaat; dan kunnen we hulp aanbieden. Als ik twijfel over de veiligheid van een kind, bel ik Veilig Thuis voor overleg. Ik zou alleen met het kind praten als het voor hem veilig en vertrouwd zou zijn. Het is het beste als degene die hij oorspronkelijk in vertrouwen genomen heeft, met hem in gesprek blijft.’

Geen wijsheid in pacht

‘We hebben relatief veel te maken met vechtscheidingen, iets waar het kind ook onder kan lijden. Zo hadden ouders bij wie de scheiding vervelend liep, een meningsverschil over de informatievoorziening over het kind. Bij ons is de insteek altijd: hoe zorgen we ervoor dat het kind hier zo min mogelijk last van heeft? Aan deze ouders hebben we voorgesteld om aan beiden een tweewekelijks verslag op te sturen over hun kind. Dat vonden ze een goede oplossing.

Ook verwaarlozing kan voorkomen. Soms zie je dat ouders niet goed inspelen op de behoeften van hun kind. Bijvoorbeeld als het heel vermoeid is, altijd vroeg wordt gebracht en laat opgehaald. Om dat makkelijk te kunnen aankaarten, is het belangrijk om ouders mee te nemen in alle stappen van het pedagogisch proces, ook als het goed gaat. Wanneer je altijd het welzijn en de ontwikkeling van het kind bespreekt en documenteert, komt het voor hen niet als een verrassing.

In gesprekken met ouders is het belangrijk om je kwetsbaar op te stellen. Laat zien dat je niet de wijsheid in pacht hebt, zo laat je hen ook de ruimte. Ik probeer altijd zo transparant mogelijk te zijn over wat ik doe. Ook wanneer ik met ouders een mogelijke melding zou bespreken, probeer ik vertrouwen te wekken door ze hun verhaal te laten doen. Ik heb wel eens een boze ouder op gesprek gehad. Dan zeg ik: “Ik hoor wat u zegt. Maar nu wil ik u graag vertellen wat ik zie.” Als je niet tegenover elkaar komt te staan, ben je al halverwege.’

‘Maak het gezellig en gebruik je creativiteit’

INTERVIEW MET SIEMON DE JONG,
PRESENTATOR VAN TAARTEN VAN ABEL

Auteur: Deborah Ligtenberg

Al zestien jaar vertellen kinderen in zijn tv-programma Taarten van Abel over moeilijke dingen die ze hebben meegemaakt. Waarom zijn ze zo openhartig tegen de presentator? Siemon de Jong: 'Ik vertel ook veel over mezelf, maar dat zie je niet op tv.'

'Ik word erom geroemd dat mijn gesprekken met kinderen zo gelijkwaardig zijn', vertelt Siemon de Jong in zijn Amsterdamse zaak. 'Dat komt doordat ik kinderen als ervaringsdeskundigen zie. Zij hebben iets meegemaakt en leggen mij uit hoe dat is. Ook belangrijk: de ouders zijn er niet bij. Vroeger was dat wel zo, maar ouders hebben ook verhalen. Als je niet uitkijkt, zit je die ouders te therapeuten, terwijl het om het kind gaat. Nu ben ik natuurlijk geen therapeut, maar toch. Ik ben er voor het kind, dat moet ruimte krijgen.'

We vroegen De Jong om te reageren op drie fragmenten uit zijn eigen tv-programma die goed laten zien hoe hij met kinderen praat.

FRAGMENT UIT DE AFLEVERING 'EEN TAART VOOR HET PLEEGGEZIN'

Halimatu (10) woonde in een pleeggezin, waar ze weg moest omdat er vaak ruzie was.

Halimatu: 'Ik en Hanna maakten best wel vaak ruzie en we waren ook best wel vaak boos.'

Abel: 'Daar wil je ook een beetje verontschuldigen voor aanbieden.'

Halimatu: 'Ja.'

Abel: 'Mis je Hanna wel een beetje?'

Halimatu: 'Een beetje.'

Abel: 'Wat mis je dan van haar?'

Halimatu: 'Dat we speelden samen. Eerst ging het altijd best wel goed. Op een gegeven moment waren we leuk aan het spelen en ging het verkeerd.'

Abel: 'Weet je waarom het verkeerd ging?'

Halimatu: 'We kregen gewoon ruzie om kleine dingetjes.'

Abel: 'En je kon het niet ontwijken?'

Halimatu: 'Nee.'

Abel: 'Ruzie maken is niet zo moeilijk, maar weer goed maken is vaak zo moeilijk, hè.'

De Jong: 'Nu ik dit terugzie, denk ik dat mijn soort van terloopse manier van vragen stellen de reden is waarom kinderen me veel vertellen. Ik heb daar geen strategie voor. Zo ben ik gewoon. Er is een man afgestudeerd op Taarten van Abel en hij noemde het 'verdunde ernst'. Ik kan gewichtige zaken lichter brengen. Op televisie zie je het niet terug, daar is Abel een heel neutraal figuur, maar ik vertel veel over mezelf. Over waar ik bang voor ben of wat ik moeilijk vind. Ik durf mezelf te laten zien, waardoor kinderen dat ook durven. Kinderen praten vanuit hun hart. Als je als gesprekspartner oprecht bent, voelen zij dat. Net als dit meisje Halimatu. Ze zat al heel lang in de jeugdzorg en had ongetwijfeld met allerlei hulpverleners gepraat. Dat ze me veel vertelde, heeft er waarschijnlijk ook mee te maken dat we ondertussen een taart versierden. We hebben altijd een gezellige dag, hoe ellendig het verhaal ook is. Mijn advies aan hulpverleners is: maak het gezellig en gebruik je creativiteit. Doë iets samen. Een kind praat dan gemakkelijker dan als je er eens even voor gaat zitten.'

**'Iemand
noemde het
verdunde
ernst'**

FRAGMENT UIT DE AFLEVERING 'EEN TAART VOOR DE BEHANDELBOERDERIJ'

Manuela (12) woonde een paar jaar op een behandelboerderij. Ze heeft er veel geleerd, bijvoorbeeld hoe ze zich thuis moet gedragen.

Abel: 'Op mij kom je heel rustig over. Maar je hebt ook een ander gezicht.'

Manuela: 'Ja.'

Abel: 'Leg me eens uit, hoe is dat?'

Manuela: 'Chagrijnig.'

Abel: 'Leg eens even uit, voor mensen die niet weten wat chagrijnig is?'

Manuela: 'Dat is dat je heel boos kan kijken.'

Abel: 'Alleen kijken?'

Manuela: 'En praten.'

Abel: 'Van wie heb jij chagrijnig zijn geleerd?'

Manuela: 'Van m'n opa en oma van m'n vaders kant.'

Abel: 'En mama, is ze vrolijk of chagrijnig?'

Manuela: 'Vrolijk en chagrijnig.'

De Jong: 'Achter dat woord chagrijnig kan veel schuilgaan. Dat triggert mij. Wat betekent dat woord voor Manuela? Is ze eigenlijk doodongelukkig, bedoelt ze dat? Als ik haar dat zou vragen, loop ik het risico dat ik haar iets in de mond leg. Waardoor ze met een antwoord komt dat niet helemaal uit haarzelf komt. Dus vraag ik heel droog wat dat chagrijnige betekent. Tussen de regels door kwam er allerlei informatie. Haar opa en oma zijn chagrijnig en haar moeder soms ook.'

Dat zou heel goed een weerslag op dit meisje kunnen hebben. Ik ben me er eerlijk gezegd niet zo bewust van, maar ik zie wel dat door mijn objectieve manier van vragen stellen en de ruimte die ik geef, er antwoorden komen waar ik nooit aan had gedacht. Ik ben niet vooringenomen, dat is het denk ik. Ik hoef van tevoren ook niet van alles te weten. Het gaat om het nu. Er is iets aan de hand en daar hebben we het over. Een beetje luchtig, dát.'

**'Ik hoef
van tevoren
niet alles te
weten'**

De Jong: 'Een gesprek is geslaagd als er chemie is, als we gelachen hebben, serieus zijn geweest en de angel eruit is. Dat laatste hoeft trouwens niet altijd. In alles wat niet gezegd wordt, hoor je ook veel. Soms voel je de pijn, dat het heel zwaar is en te moeilijk om er woorden aan te geven. Dan laat ik het. Dan hoef ik het niet letterlijk te horen, dat doe ik een kind niet aan. Ik blijf altijd dichtbij mijn gevoel en daar luister ik naar. Dat vertelt me wat ik wel en niet kan vragen. Ik vind niets gek en oordeel niet. Ik volg het kind, hoor het rustig aan en kom er vervolgens op terug.'

Wat ook helpt: ik ben zelf een beetje kind gebleven. Ik kan keten en geinen, maar kan net als een kind ook snel geëmotioneerd raken. Ik begrijp kinderen gewoon. Mijn mazzel is dat ik geen hulpverlener ben, ik heb geen vragenlijsten of programma's die afgewerkt moeten worden. Een mooie taart en een gezellige dag voor het kind is alles wat ik moet.'

FRAGMENT UIT DE AFLEVERING 'EEN TAART VOOR TWEE TANTES'

Sheayan (12) is vanwege zijn gedrag geschorst door school. Zijn moeder heeft opvoedondersteuning nodig, die wordt geboden door twee tantes.

Abel: 'Hoe ben je tot het inzicht gekomen dat je wel heel irritant was?'

Sheayan: 'Omdat ik heel anders ben dan voorheen.'

Abel: 'Wat is er gebeurd?'

Sheayan: 'M'n tantes hebben me heel goed geholpen.'

Abel: 'Hoe?'

Sheayan: 'Soms gingen ze expres kijken hoe ik reageerde op wat ze zeiden. In het begin ging ik daar heel erg verkeerd mee om. Nu ga ik daar steeds beter mee om omdat ze me de hele tijd hebben getest. Dat ging heel goed. Ik heb ook wel heel stoute dingen gedaan...'

Abel: 'Nu doe je minder dingen zo?'

Sheayan: 'Ja. En ik probeer juist die kinderen te vermijden die iets zeggen en me uitdagen.'

SIEMON DE JONG

Siemon de Jong (1962) is banketbakker. Sinds 1990 runt hij konditorei-café De Taart van mijn Tante en een bed and breakfast in Amsterdam. Sinds 2002 presenteert De Jong het VPRO-programma Taarten van Abel, waarvan de gesprekken met kinderen het belangrijkste ingrediënt zijn. Nieuwe afleveringen zijn te zien vanaf januari 2020 op zapp.nl. Het programma won verschillende prijzen. Siemon de Jong geeft ook trainingen over praten en omgaan met kinderen.

8 VRAGEN OVER VEILIG THUIS

Veilig Thuis is er voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Elke regio heeft zijn eigen Veilig Thuisorganisatie. Wat kan Veilig Thuis voor jou als medewerker in de kinderopvang betekenen? Hier vind je antwoord op al je vragen.

Auteur: Edith Geurts

1 VOOR WIE IS VEILIG THUIS?

Veilig Thuis is er voor kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen. Zowel voor slachtoffers als plegers zelf. Daarnaast kunnen mensen uit de directe omgeving van een gezin en professionals die met een gezin te maken hebben contact opnemen met Veilig Thuis.

2 WANNEER KUN JE BELLEN?

Als je een vermoeden hebt van huiselijk geweld of kindermishandeling kun je 24/7 gratis bellen naar 0800-2000 voor advies, overleg en ondersteuning. Bijvoorbeeld omdat je eraan twijfelt of de signalen die je opvangt wel kloppen of omdat je advies wilt over hoe je je zorgen met ouders kunt bespreken. In alle stappen van de meldcode kun je contact opnemen met Veilig Thuis voor overleg en advies. Je kunt ook een melding doen bij Veilig Thuis. Dat doe je in ieder geval als je vermoedt dat er sprake is van acute onveiligheid of van structurele onveiligheid. Meestal doe je dat als pedagogisch medewerker of gastouder niet zelf, maar gebeurt dit door de aandachtsfunctionaris, bemiddelingsmedewerker of je leidinggevende.

3 WAT GEBEURT ER ALS JE VEILIG THUIS BELT?

1. Als je belt, krijg je een medewerker van Veilig Thuis aan de lijn.
2. De medewerker luistert naar je verhaal, stelt vragen en beantwoordt jouw vragen.
3. Samen bespreken jullie wat je zelf kunt doen. De medewerker adviseert en ondersteunt je daarbij.
4. Komen jullie tot de conclusie dat de situatie te ingewikkeld is? Of dat er sprake kan zijn van acute of structurele onveiligheid? Dan kun je in hetzelfde gesprek een melding doen.
5. De medewerker vertelt je wat er verder gaat gebeuren en wanneer je iets terughoort.

4 KUN JE ANONIEM MELDEN BIJ VEILIG THUIS?

Je kunt eventueel anoniem melden bij Veilig Thuis, maar het is beter om dat niet te doen. Als gezinsleden niet weten wie de melding heeft gedaan, is de kans dat ze boos worden en niet mee willen werken groter dan wanneer je vanaf het begin open bent over je zorgen en over het doen van een melding.

5 WAT DOET VEILIG THUIS NA EEN MELDING?

Veilig Thuis beoordeelt eerst de veiligheid van alle gezinsleden. Vervolgens besluit Veilig Thuis of de melding doorgegeven wordt aan een lokale hulpverlener. Als dat niet kan, gaat Veilig Thuis zelf in gesprek met het gezin. In deze gesprekken krijgt Veilig Thuis duidelijk wat er aan de hand is en maakt ze afspraken over wat er tenminste moet gebeuren om het voor iedereen weer veilig te maken. Daarbij werkt Veilig Thuis samen met andere instellingen en professionals die betrokken zijn bij het gezin.

Als de vermoedens niet kloppen en er geen zorgen zijn over de veiligheid, dan sluit Veilig Thuis haar bemoeienis af.

6 WANNEER KRIJG JE IETS TERUG TE HOREN VAN VEILIG THUIS?

Binnen vijf werkdagen na een melding rondt Veilig Thuis de veiligheidsbeoordeling af. Dan krijg je als melder een terugkoppeling. Een tweede terugkoppeling krijg je na tien weken, als Veilig Thuis de melding verder heeft opgepakt.

7 WAT IS DE MEERWAARDE VAN EEN MELDING VOOR MIJ ALS PROFESSIONAL?

Als kinderopvang zijn je mogelijkheden om zelf de nodig hulp te bieden of organiseren beperkt. Daarom kan een melding de volgende voordelen hebben:

- Je krijgt antwoord op de vraag of er eerdere meldingen zijn gedaan.
- Je krijgt informatie uit de eerdere meldingen voor zover je die informatie nodig hebt voor het bewerkstelligen van directe en stabiele veiligheid.
- Je kunt op basis van die informatie contact en samenwerking zoeken met anderen die zich zorgen maken over dit gezin.
- Je hoort het resultaat van de door Veilig Thuis uitgevoerde veiligheidsbeoordeling.
- Je krijgt een deskundig advies van Veilig Thuis over de vervolgstappen.
- Je kunt met Veilig Thuis samenwerken om de onveilige situatie te stoppen.

8 WAT KAN IK DOEN NA EEN MELDING?

Als er melding is gedaan en/of er hulp op gang is gebracht, blijf je alert op signalen. Je blijft het kind in de gaten houden en observeert of het beter met hem of haar gaat. Hiervan maak je notities en die bespreek je zo nodig met de aandachtsfunctionaris of je leidinggevende. Daarnaast kun je een kind natuurlijk steunen en hem of haar laten merken dat jij echt betrokken bent.

MEER INFORMATIE: WWW.VeiligThuis.nl

Zie ik een mishandeld kind over het hoofd?

Eén op de dertig kinderen wordt thuis mishandeld, verwaarloosd of misbruikt. Steeds meer professionals uit de kinderopvang weten dit, maar... welk kind is het dan?

Auteur: Roely Drijfhout

MEER LEREN OVER
KINDERMISHANDELING? KIJK OP
WWW.AUGEO.NL/KINDEROPVANG

Regelmatig krijg ik vragen als: 'Waarom zie ik geen signalen van mishandeling bij de kinderen in mijn groep? Doe ik iets verkeerd?'

Waar je op kunt letten

De kans is groot dat ook bij jou in de groep kinderen zitten of hebben gezeten bij wie het thuis niet veilig is. Maar soms zie je het niet.

Het kan zijn dat je signalen over het hoofd ziet. Of je ziet wel signalen, zoals afwijkend gedrag, maar niet dat dat door 'thuis' komt. Een druk kind, een meisje dat geen aansluiting vindt bij andere kinderen of die jongen die zich niet kan concentreren. Je denkt dan al snel aan ADHD of een andere ontwikkelingsstoornis. Maar het kan ook een andere oorzaak hebben. Bijvoorbeeld stress en onveiligheid. Realiseer je dat ook het gedrag van ouders reden kan zijn om je zorgen te maken ook al zie je (nog) geen signalen bij het kind.

De meeste kinderen vertellen niet uit zichzelf over hun moeilijke thuissituatie. Jonge kinderen weten vaak niet beter dan dat thuis gelijk staat aan spanning, ruzie, onvoorspelbaarheid, kritiek of jezelf zien te redden. Ze weten niet dat het ook anders kan.

Veel kinderen die worden mishandeld praten er niet over. Ze passen zich aan of maken zich onzichtbaar. Ze doen er soms alles aan om wat er thuis speelt geheim te houden. Ze zijn bang voor de reactie van hun ouders als ze erover praten. Op de opvang willen ze net als de andere kinderen zijn, of ze willen hun ouders niet afvallen omdat die al zoveel problemen hebben. Ze zijn bang voor de gevolgen als het bekend wordt; 'Moet ik dan uit huis?', 'Zie ik mijn zusje nog wel?', of 'Wie zorgt er dan voor mama?'

Zo belangrijk ben je voor de kinderen

Je kunt ook veel voor de kinderen in jouw groep betekenen zonder dat je weet wat ze thuis meemaken. Jij bent belangrijk omdat ze zich bij jou in de groep veilig kunnen voelen. Jij kunt ze stimuleren in zichzelf te geloven en vriendschappen te sluiten met andere kinderen. Jij kunt ze laten merken dat je er voor ze bent en ze waardeert.

Dat is voor alle kinderen goed, maar voor kinderen die thuis continu in stress leven kan het cruciaal zijn. Je leert hen: 'ik doe er toe', 'volwassenen zijn te vertrouwen' en 'mijn mening telt en mijn verhaal is belangrijk'. Voor heel jonge kinderen is het vooral van belang dat je een veilige gehechtheidsrelatie biedt door sensitief te zijn. Hiervoor is een-op-eencontact noodzakelijk en niet te veel wisseling van opvoeders.

Zo versterk je hun veerkracht. Zelfs als ze volwassen zijn noemen deze kinderen nog vaak die volwassene die er echt voor hen was, door wie ze zich gezien voelden en die ze vertrouwden. Hoe jong ze ook zijn, deze veilige ervaring en vertrouwen in anderen nemen ze mee naar volgende relaties waardoor ze meer open staan voor steun. En misschien durven ze iemand in vertrouwen te nemen. Jij kan als pedagogisch medewerker hieraan bijdragen. Zo belangrijk ben je voor de kinderen in je groep!

Bekijk de 6 tips en ontdek waarop je kunt letten

- 1 Praat met collega's over vermoedens van kindermishandeling, samen zie je meer. Bespreek eens met elkaar wat je eigen normen en waarden zijn over opvoeding.
- 2 Focus niet te veel op signalen bij het kind. Zeker bij jonge kinderen zie je vaak meer in het gedrag van ouders.
- 3 Doe het niet alleen: volg de stappen van de meldcode als je je zorgen maakt.
- 4 Heb oog voor ouders, benadruk wat goed gaat. Herken stresssignalen van ouders en zorg voor een goed contact. Stel het bespreken van zorgen niet uit, wees transparant.
- 5 Schep voorwaarden op je groep waardoor het veilig is voor alle kinderen. Zorg dat het duidelijk is bij wie kinderen terecht kunnen als ze problemen hebben.
- 6 Leer hoe je de veerkracht van kinderen kunt versterken. Bijvoorbeeld met een cursus van Augeo Foundation.

Veel succes. Hopelijk helpen de tips jou om voor nog meer kinderen het verschil te maken!

Werkvorm voor in het team

Het is belangrijk om het thema kindermishandeling geregeld op de agenda te zetten. Met behulp van de onderstaande werkvorm maak je het thema bespreekbaar in jouw team, je kunt de vragen ook voor jezelf beantwoorden.

Vorbereiding

Maak voor elk groepje drie opdrachtvellen met de volgende situaties:

OPDRACHT 1

Jos (3 jaar) is bang in het donker. Vader zegt dat hij monsters laat komen als Jos niet onmiddellijk gaat slapen.

Ronny (6 jaar) moet altijd zijn zusje van 2 jaar meenemen als hij buiten gaat spelen.

Achmed (4 jaar) komt in de winter altijd in een plastic regenjas en laarsjes naar de opvang. Hij rilt bij binnenkomst en heeft blauwe handjes.

Terwijl Lotte (3 jaar) met haar poppen aan het spelen is, zet vader weleens een erotische film op om te ontspannen.

OPDRACHT 2

Lieke (5 jaar) komt met vlekken in haar kleding naar de opvang. Ook ruikt ze naar urine.

Astrid (6 jaar) vertelt dat zij en haar broertje (3 jaar) minstens vier keer per week patat eten.

Fatma (10 jaar) is depressief. Vader zegt dat er niets aan de hand is en wil geen hulp zoeken voor zijn dochter.

De moeder van Boy (4 jaar) en Roos (2 jaar) vertelt dat ruzies tussen haar en haar man vaak uitlopen op schreeuwen en soms zelfs een klap.

OPDRACHT 3

Als Rob (3 jaar) driftig wordt, sluit zijn moeder hem op in de gangkast.

De moeder van Roy (10 jaar) vertelt dat Roy al een goede hulp is. Hij kookt elke avond het eten, omdat zij te laat thuis is van haar werk.

Timo (4 jaar) ziet er onverzorgd uit, zit vaak onder het vuil en de hondenharen.

Als je Lieve (2 jaar) verschoont, zie je lange blauwrode striemen op haar buikje.

Uitwerking (duur: 60 minuten)

Deel de groep in groepjes. Geef elk groepje opdracht 1. Laat elk groepje hierbij de volgende vragen beantwoorden:

- Om welke vormen van kindermishandeling gaat het?
- Welke situatie vind je het ernstigst, welke het minst ernstig en waarom?

Bespreek de uitkomsten met je team.

Herhaal dit met opdracht 2 en opdracht 3.

Deze werkvorm komt voort uit Augeo's lespakket voor de opleiding Pedagogisch Werk. Kijk voor meer informatie over de lespakketten op www.lerensignaleren.nl.

gastouder

Connie van de Bovenkamp is eigenaar van gastouderopvang CO&ZO in Beneden-Leeuwen. Wat doet zij wanneer er signalen zijn dat het niet goed gaat met een kind?

Auteur: Annette Wiesman

DE SITUATIE:

Een baby van acht maanden heeft al voor de derde keer dit jaar luierslag. Vaak wordt zij al met een volle luier gebracht.

CONNIE VAN DE BOVENKAMP:

'Bij de eerste keer luierslag denk ik nog: kan gebeuren. Ik zou het in het overdrachtsboekje opschrijven en zou ook aan het eind van de dag tegen de ouders zeggen: "Het viel me op dat ze luierslag heeft." Ik maak alles altijd zo snel mogelijk bespreekbaar. Als het voor de derde keer gebeurt zou ik echt even vragen: hoe kan het dat je kindje 's morgens vaak met een volle luier komt? Ik leg uit dat het voor het kind niet fijn is: luierslag kan pijnlijk zijn en infecties veroorzaken. En ik vraag of ik ze ergens mee kan helpen. Dat doe ik direct, want anders wordt het steeds moeilijker om het aan te kaarten. Ik probeer altijd eerlijk en duidelijk te zijn, omdat je dan veel problemen kunt voorkomen.

Naast het lichamelijke aspect van verzorging is er ook het psychologische: je haalt je kind uit bed, zegt goeiemorgen en geeft het een knuffel bij het aankleden. Als een schone luier wordt vergeten, wordt er misschien méér vergeten. Soms zijn er kinderen met veel te grote schoenen of kleren die niet passen. Als je weet dat ouders weinig geld hebben, hoeft er niks aan de hand te zijn. Maar als kinderen langer vieze kleding dragen, kan dat op verwaarlozing duiden. Ook dan zeg ik er meteen iets over. Vaak kun je aan de hand van de reactie inschatten of er meer speelt.'

'Open communicatie is het belangrijkste wat er is'

Melding gedaan

'Je hoeft niet bang te zijn om met de opvoeding te helpen. Tegen een ouder met wallen tot op de grond zeg ik: "Hé, ik zie dat het niet lekker met je gaat", dan breken ze vaak. Als iemand het moeilijk vindt om te praten, benoem ik dat en stel ik voor dat we het een andere keer doen, met de partner erbij. Voor alle situaties geldt: open communicatie is het belangrijkste wat er is. Anders kan ik niet werken. Het is mijn huis en ook een deel van mijn privéleven. Ook als ik vermoed dat er iets ergers aan de hand is - huiselijk geweld of psychische problemen - probeer ik in gesprek te blijven. Als dat niet lukt, bespreek ik het met een collega-gastouder hier in de buurt en soms met mijn gastouderbureau.

Ik maakte me eens zorgen over een ouder en bood mijn hulp aan. Die was aanvankelijk blij met het begrip. Maar toen het kind zorgelijk gedrag liet zien en ik de ouder daarop aansprak, werd kort daarna het contract opgezegd. Ik heb de ouder gebeld om erover te praten, maar dat lukte niet echt. Vervolgens heb ik Veilig Thuis gebeld voor advies. Voor passende hulp was het te laat. Omdat ze anders van de radar zouden verdwijnen, heb ik in overleg met Veilig Thuis uiteindelijk een melding gedaan. Dat vond ik heel heftig.

Als gastouder heb je een veel nauwere band met ouders en kinderen dan in de reguliere dagopvang. Daar kunnen collega's het van je overnemen, hier moet jij het doen. Er wordt in de gastouderopvang te weinig gesignaleerd, denk ik, ook uit angst voor reputatieschade. Door mijn verhaal te delen, hoop ik dat we gaan inzien: jij bent medeverantwoordelijk voor een kind, ook op de momenten dat het niet bij je is.'

‘Besef hoe belangrijk je vak is’

INTERVIEW MET GJALT JELLESMA VAN BEWEGING TEGEN KINDERMISHANDELING

Kinderopvang en onderwijs werken sinds drie jaar samen in de Beweging Tegen Kindermishandeling (BTK). Wat is er bereikt? We vroegen het Gjalts Jellesma, voorzitter van BOinK. Hij is aanspreekpunt voor de kinderopvang binnen BTK.

Auteur: Annemarie van Dijk

Wat is de Beweging Tegen Kindermishandeling?

‘De BTK nam eind 2016 het stokje over van Eberhard van der Laan, de voorzitter van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik. Hij zei: “We hebben als Taskforce weinig bereikt terwijl er in Nederland zo’n 120.000 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling.” Om te zorgen dat mishandelde kinderen meer in beeld komen, deed hij een dringend beroep op beide branches. Daarom richtten we de BTK op.’

Waarom werkt die samenwerking goed?

‘We zien kinderen dagelijks en bij jonge kinderen is er ook veel contact met de ouders. Beroepskrachten in onderwijs en kinderopvang zijn geen hulpverleners of medisch professionals. Maar zij zien kinderen vaak jarenlang elke dag en daarom zijn beide sectoren bij uitstek een “vindplaats” voor kindermishandeling. Onderwijs was bij beleidsmakers wel in beeld maar kinderopvang werd door hen volledig over het hoofd gezien. Terwijl mishandeling echt niet pas begint bij vier jaar en pm’ers heel veel zien en weten. Bovendien: hoe ouder het kind, hoe beter het mishandeling kan verbergen - uit lijfsbehoud en omdat het loyaal is

naar zijn ouders toe. Daarom moet je de mishandeling al signaleren als het kind jong is.’

Wat heeft de BTK al bereikt?

‘We brachten een brochure uit met uitleg over de meldcode en het afwegingskader. Die is 30.000 keer opgevraagd. Inmiddels is er ook een vervolgbrochure over de toepassing van de verbeterde meldcode in de praktijk. Daarnaast ontwikkelden we een nieuwe meldcode-app, speciaal voor de kinderopvang. Hiermee zie je hoe je de stappen uit de meldcode stap voor stap doorloopt. De app is al 20.000 keer gedownload. Om de kennis over de verbeterde meldcode breed te verspreiden, organiseerden we bijna veertig bijeenkomsten in het hele land. Verder maakte BOinK een site over kindermishandeling voor onderwijs en kinderopvang (kindermishandeling-onderwijskinderopvang.nl). Met al deze informatie kunnen professionals signalen sneller opmerken en de verbeterde meldcode vaker toepassen. Ook voerden we uitgebreide gesprekken met Veilig Thuis. Een goede samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang én Veilig Thuis is belangrijk omdat die de drempel om te melden verlaagt.’

Het actieplan liep tot juni 2019. Komt er opvolging?

‘Inmiddels zijn we bezig met het vervolgtraject. Samen met de gemeente Amsterdam organiseerden we een nieuwe reeks bijeenkomsten met kinderopvang en onderwijs samen. De brochures over de verbeterde meldcode zijn hier leidraad. Ook geeft Veilig Thuis uitleg en doen ervaringsdeskundigen hun verhaal. Ze vertellen hoe belangrijk het was dat ze als kind gezien werden toen het huiselijk geweld speelde. Misschien wel het belangrijkste deel van de bijeenkomsten is de leertafel, waarin we onder andere het oudergesprek bespreken. Leerkrachten en pm’ers hebben vaak moeite met dit gesprek, bang om de broze band met de ouder op het spel te zetten. Een goede houding en bereid zijn om het gesprek met ouders aan te gaan is enorm belangrijk. In 2020 willen we meer van dit soort bijeenkomsten in het hele land organiseren.’

Wat staat er nog op de wensenlijst van de BTK?

‘De verbeterde meldcode moet onderdeel worden van de lesstof binnen opleidingen voor pedagogisch medewerkers. Pm’ers moeten daar al leren hoe ze kindermishandeling bij een

kind kunnen signaleren. En dat het goed is om regelmatig met ouders in gesprek te gaan om een band op te bouwen. Dat maakt het makkelijk om je zorgen over hun kind aan te kaarten zodra dat nodig is.’

Waarom is het belangrijk dat BOinK namens de ouders kindermishandeling wil aanpakken?

‘De kinderopvang moet een fijne, veilige plek zijn voor alle kinderen. Toegankelijk en van hoge kwaliteit. Dan kan het niet zo zijn dat een kind dat thuis wordt mishandeld niet in beeld komt.’

Heeft u een boodschap voor pm’ers als het gaat om de aanpak van kindermishandeling?

‘Besef hoe belangrijk je vak is. Als je een mishandeld kind helpt door te zorgen dat het de juiste hulp krijgt, maakt dat een enorm verschil. Het is misschien wel het hoogste wat je kunt bereiken in je werk. Had je zelf vroeger ook te maken met kindermishandeling, dan heb je er soms een blinde vlek voor. Het is goed om je dat te realiseren en er met iemand in vertrouwen over te praten. Ten slotte: met ouders in gesprek gaan over je zorgen, is spannend. Doe het altijd samen met een collega.’

DE BTK

In de BTK werken samen: de PO-Raad, de VO-raad, AVS, Brancheorganisatie Kinderopvang, BOinK, Ouders & Onderwijs, Sociaal Werk Nederland en de Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang. BOinK is binnen de BTK penvoerder namens de sector kinderopvang.

Kijk voor meer informatie op:
www.kindermishandelingonderwijs-kinderopvang.nl

**BEWEGING TEGEN
KINDERMISHANDELING**

Wees een

HELD

voor een
kind

Kinderen die thuis mishandeld, verwaarloosd of misbruikt worden, hebben professionals nodig die goed zijn in de drie S'en: Signaleren, Samenwerken en Steun bieden. Precies wat pedagogisch medewerkers de hele dag doen!

Auteur: Edith Geurts

1

SIGNALLEN OPVANGEN

Dat zit zo. Kinderen vertellen zelden uit zichzelf over hun benarde thuissituatie of doen dat nogal verkappt. Zeker heel jonge kinderen hebben nog geen woorden om te laten horen wat er mis is. Daarom hebben zij iemand van buiten hun gezin nodig die hun problemen signaleert. Bijvoorbeeld de pedagogisch medewerker die opmerkt dat een kind zich plotseling anders gedraagt, of de leidinggevende die vindt dat een kind wel vaak voor straf naar haar wordt gestuurd. Of de pedagogisch medewerker van een bso die tussen de regels door van een kind hoort dat het niet goed gaat thuis. Kortom, medewerkers die goed zijn in de eerste S en de signalen opvangen die een kind uitzendt.

2

SAMENWERKEN MET OUDERS

En dan komt het aan op de tweede S, die van samenwerken. In de eerste plaats met het kind zelf: het kind is zelf expert in zijn ervaringen en heeft het nodig betrokken te worden bij wat je van plan bent te gaan doen. Samenwerken met ouders is ook cruciaal: zonder hen is de situatie van het kind immers niet op te lossen. Bovendien werk je samen met andere professionals. Je ziet vaak maar één gezinslid of maar een deel van de situatie waardoor je misschien een onduidelijk beeld hebt van wat er aan de hand is. Vraag advies aan een deskundige collega, betrek de aandachtsfunctionaris kindermishandeling, bel Veilig Thuis. Een belangrijk uitgangspunt van de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld is niet voor niets: doe het niet alleen.

3

STEUN BIEDEN IS EENVOUDIG

De derde S is van steun bieden. Misschien voor de kinderen wel de allerbelangrijkste S. Alle kinderen hebben steun nodig. Maar zeker kinderen die thuis in de knel zitten kunnen een steunfiguur buitenshuis goed gebruiken. Iemand bij wie ze zich veilig voelen, die hen ziet en naar ze luistert als ze dat nodig hebben. Steun bieden is heel eenvoudig: je kunt even vragen hoe het gaat, een kind een klein klusje geven of een complimentje geven over een kledingstuk of een werkje. Zo'n klein gebaar kan een groot verschil maken.

Als pedagogisch medewerker of gastouder zie je kinderen een paar uur per dag, soms een paar dagen per week. Daardoor zie je veel en kun je een belangrijke rol spelen voor kinderen die thuis onveilig zijn. Door er voor hen te zijn en te zorgen voor een ontspannen en veilige tijd op de groep, kun je tegenwicht bieden aan hun thuissituatie.

Samenwerking gemeente en kinderopvang is succes!

KION Kinderopvang in Nijmegen traint alle pedagogisch medewerkers in het werken met de meldcode kindermishandeling. En de gemeente betaalt mee.

Auteur: Annemarie van Dijk

Als er érgens een plek is om vermoedens te krijgen van huiselijk geweld bij een kind thuis, is dat wel in de kinderopvang of op school. Kinderen brengen er immers veel tijd door. Toch werd de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld de laatste jaren maar weinig ingezet in de kinderopvang en scholen in Nijmegen, zegt Anouk van Nieuwenhuijze. Ze is projectleider Regionale Aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling bij

de gemeente Nijmegen. 'De kinderopvang en het onderwijs hebben een belangrijke rol als het gaat om misstanden in een gezin te signaleren. Zeker als er verder geen hulpverlening in het gezin aanwezig is. Het is dus belangrijk om hiervoor aandacht te hebben. Zo kunnen medewerkers in deze sectoren bij vermoedens van huiselijk geweld de meldcode volgen en advies vragen bij Veilig Thuis.'

Angst

Suus Sas, aandachtsfunctionaris Kindermishandeling en Huiselijk geweld bij KION Kinderopvang in Nijmegen, beaamt dat de meldcode nog weinig wordt gebruikt. 'Blijkbaar is voor onze pedagogisch medewerkers de drempel hoog om de meldcode in te zetten. Er heerst nog te veel angst: als ik Veilig Thuis bel, heb ik meteen een melding gedaan of wordt het kind uit huis geplaatst. Dat zijn mythes die we moeten ontkrachten.' Niet dat KION geen aandacht besteedde aan de meldcode. Er was vier keer per jaar een vrijwillige scholing die stevast vol zat. Daar leerden pedagogisch medewerkers de signalen herkennen en hoe je het gesprek met ouders kunt aangaan. Ook werd de meldcode eens per jaar verplicht besproken in een teamvergadering. 'Maar omdat de meldcode alsnog niet vaak werd toegepast, beseften we dat dit niet voldoende was. Er moest een andere oplossing komen.'

Onderbuikgevoel

Toevallig nam op dat moment de gemeente contact op met KION. 'We stelden voor om voor kinderopvang en onderwijs scholing in te zetten mét subsidie van de gemeente', zegt Van Nieuwenhuijze. 'Dat kinderen opgroeien in een sociaal veilige omgeving vinden we als gemeente erg belangrijk. Daarom kwamen we met deze oplossing.'

Kinderopvang KION reageerde hier enthousiast op. 'Fijn natuurlijk, want goede scholing kost veel geld', zegt Suus Sas. 'Fijn om met de gemeente te kunnen samenwerken. De gemeente betaalt het lidmaatschap en de trainingen en wij bekostigen de personeelskosten. Daardoor kunnen we nu uitgebreidere scholing aanbieden. De medewerkers zijn verplicht om die te volgen.'

Sinds een jaar krijgen alle pedagogisch medewerkers en clustermanagers van KION deze scholing in het werken met de meldcode kindermishandeling. Eerst volgen ze zelf via een link een e-learning van Augéo van ongeveer twee uur. Die geeft voldoende basisinformatie om daarna een drie uur durende klassikale les te volgen. Deze wordt gegeven door Moviera, een organisatie die zich inzet voor het voorkomen, bestrijden en stoppen van huiselijk geweld. Tijdens de scholing is er aandacht voor wat geweld is en waar het vandaan komt. Sas: 'Het is best een lastig onderwerp, want iedereen ervaart geweld weer anders.' Daarnaast oefenen de deelnemers gesprekstechnieken. Bijna niks is immers moeilijker dan met een ouder in gesprek gaan als je iets opvalt aan een kind.

'Ons advies luidt altijd: maak je je zorgen, bespreek het dan zo snel mogelijk met de ouder', zegt Sas. 'Als je daarbij geen raar onderbuikgevoel hebt, ga je meestal vrij makkelijk in gesprek. Maar heb je wél een onderbuikgevoel, dan durf je dat vaak niet. Dat is de valkuil, want hoe langer dat onderbuikgevoel duurt, hoe moeilijker het wordt om het te benoemen.'

Positieve reacties

Inmiddels heeft de helft van alle 950 pedagogisch medewerkers en clustermanagers al een keer de scholing gevolgd. De reacties erop zijn heel positief. Sas merkt dat het onderwerp 'meldcode' weer leeft onder de medewerkers. 'Ze begrijpen beter waar de meldcode over gaat en wat die voor ons betekent', zegt ze. 'Verder beseffen ze weer dat kindermishandeling in alle gezinnen kan voorkomen. Onderling praten ze er meer over. Dat maakt automatisch dat ze beter letten op eventuele signalen van kinderen. Ze gaan daardoor makkelijker stap 1 van de meldcode in.'

'Ons advies luidt altijd: maak je je zorgen, bespreek het dan zo snel mogelijk met de ouder'

Cijfers zijn er nog niet. Van Nieuwenhuijze denkt dat het aantal meldingen maar langzaam omhoog zal gaan. 'Het duurt even voor zo'n nieuwe aanpak zijn vruchten afwerpt. Het gaat verder dan alleen alle medewerkers trainen. Je moet er als organisatie ook voor zorgen dat de meldcode een duidelijke plek heeft, en dat het meldcodeprotocol wordt gevolgd. Aandachtsfunctionarissen moeten de meldcode regelmatig met medewerkers bespreken. Er moeten korte lijnen zijn met Veilig Thuis. Zo merken medewerkers dat er ook echt iets verandert.'

Vervolg

Sas hoort van de pedagogische medewerkers dat ze behoefte hebben aan een vervolg op de scholing. 'Logisch ook, dit is echt nog maar de basis. Zeker als het gaat om hoe je met ouders in gesprek gaat, willen ze meer weten. Ik denk dat workshops met een acteur erbij goed zouden kunnen werken om beter te oefenen met de gesprekken. Hoe zorgen we dat dit een permanent onderdeel blijft in onze opleidingsplannen, ook na 2020 als de subsidie stopt? Hoe vaak moeten we de scholing herhalen en hoe? Moet dat klassikaal of juist online? Daarover zijn we momenteel onderling maar ook met Anouk in gesprek.'

**WIL JE OOK AAN DE SLAG? KIJK OP
WWW.AUGEO.NL/KINDEROPVANG**

kinder- opvang

Danica Belic, locatiemanager bij kinderopvangorganisatie Smallsteps Amsterdam. Wat doet zij wanneer er signalen zijn dat het niet goed gaat met een kind?

Auteur: Annette Wiesman

DE SITUATIE:

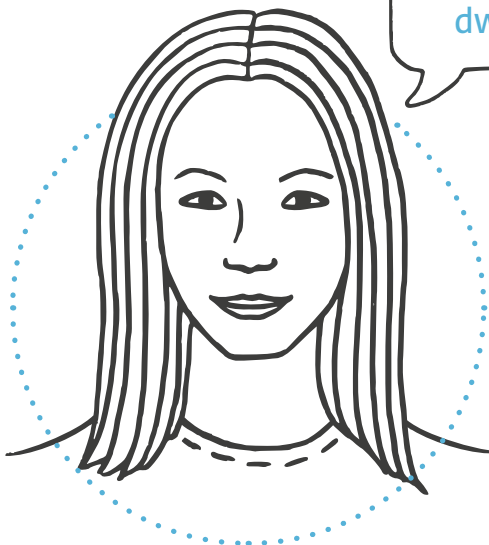
Een vader komt zijn kind van de dagopvang ophalen. Terwijl je met hem praat, merk je dat hij sterk naar alcohol ruikt.

DANICA BELIC:

‘Wanneer heeft iemand “te veel gedronken”? Als ik alcohol ruik, maar de vader functioneert niet zichtbaar anders en het is donderdag- of vrijdagmiddag, dan gaan er geen alarmbellen rinkelen. Ik zal het wel bespreken met collega’s en opletten of het vaker voorkomt. Vaak zorgt de ouder er wel voor dat het niet nog eens gebeurt.

Maar wanneer de vader echt een beschonken indruk maakt als hij zijn kind ophaalt, zal ik zeker actie ondernemen. In dat geval vraag ik of een collega komt verifiëren of mijn interpretatie klopt. Ook voor mijn eigen veiligheid is het handig als iemand anders op de hoogte is. Dan zal ik met de vader praten. Dat kan amicaal: “Goh, heb je al een borreltje gehad? Ik merk het.” Of: “Mag ik u wat vragen, kan het kloppen dat ik alcohol ruik?” Ik heb zoiets twee keer meegemaakt. Het is een ongemakkelijk gesprek dat je moet voeren, omdat je niet weet hoe de ander zal reageren.’

‘Ik benadruk dat ik niemand veroordeel of wil dwarszitten’

Partner bellen

‘We hebben weleens een vader gehad die zo beschonken was dat hij niet kon autorijden, en die boos werd omdat wij de kinderen niet meegaven. We vroegen hem of iemand anders de kinderen kon komen ophalen, maar dat vond hij onzin. Uiteindelijk hebben we de moeder gebeld en die kwam, met het schaamrood op de kaken. Dat was een eenmalig incident. Alcohol is erg geaccepteerd, maar mensen onderschatten de gevolgen ervan. En onder invloed overschatten ze hun eigen mogelijkheden. Ze voelen zich snel aangevallen als je ze erop aanspreekt, je krijgt reacties als: “Waar bemoei je je mee? Mijn kinderen zijn mijn eigen verantwoordelijkheid.”

Veiligheid benadrukken

‘Wanneer zo’n situatie met een aangeschoten ouder vaker voorkomt en ik denk dat er meer aan de hand is, bijvoorbeeld verwaarlozing van de kinderen of kindermishandeling, gebruik ik de meldcode. Een protocol geeft duidelijkheid. Maar bij alcoholgebruik blijft het vaak lastig inschatten hoe ernstig het is, dus tactvol met de ouders praten is het belangrijkste. Ik probeer daarbij altijd duidelijk te maken dat ik niemand veroordeel of wil dwarszitten. Als ik zeg: “Luister, het gaat me alleen om de veiligheid van je kind, help mij daarbij”, draaien ze altijd wel bij.’

10 tips

voor een goed gesprek met ouders

Praten met ouders over je zorgen is misschien wel de moeilijkste stap binnen de Meldcode kindermishandeling. Je weet bijvoorbeeld niet zeker of wat je ziet wel klopt; je bent bang om ouders vals te beschuldigen. Deze 10 tips helpen je om je zorgen te bespreken.

- Tip 1** Bespreek je zorgen direct
- Tip 2** Oordeel niet
- Tip 3** Wees nieuwsgierig
- Tip 4** Weet wat je wilt bereiken
- Tip 5** Luister actief
- Tip 6** Bouw het gesprek op
- Tip 7** Zoek samenwerking
- Tip 8** Geef ruimte aan emoties
- Tip 9** Beloof geen geheimhouding
- Tip 10** Maak afspraken

WIL JE MEER WETEN OVER DEZE TIPS?
BEKIJK HET VOLLEDIGE ONLINE ARTIKEL OP
WWW.AUGEO.NL/WATDOEJIJ

COLOFON

Op initiatief van Augeo Foundation

Hoofdstraat 67
3971 KD Driebergen-Rijsenburg

Redactie

Linda Odijk
Donja Odijk
Marieke van der Vlies

Auteurs

Edith Geurts
Annette Wiesman
Marielle Dekker
Annemarie van Dijk

In samenwerking met

Branchevereniging Maatschappelijke
Kinderopvang
BOinK
KNGO
Brancheorganisatie Kinderopvang
PPINK
Sociaal werk Nederland

Fotografie en illustraties

Hüsne Afsar
Adobe Stock
iStock

Vormgeving en druk

ZOUT design & communicatie
Saxoprint

Augeo Foundation wil dat kinderen met liefde en in veiligheid opgroeien. Daarom versterken we professionals, beleidsmakers en vrijwilligers om kindermishandeling en huiselijk geweld zo snel en doeltreffend mogelijk aan te pakken. Samen geven we kindermishandeling geen toekomst.

ONLINE LEREN

Wat doe jij met zorgen over een kind?

Leer met online scholing over kindermishandeling en de meldcode

Wil je meer weten? Kijk op

www.augeo.nl/kinderopvang

Bestel nu online scholing en ontvang **10% korting*** op je lidmaatschap! Gebruik kortingscode:

WATDOEJIJ19

* alleen geldig voor een lidmaatschap. De kortingscode is tot 31 januari 2020 te gebruiken.